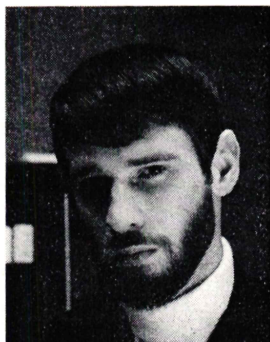

Elevattityder på en ungdomsvårdsskola

Kenneth Kennerhoff

Klientelet

Stigby Yrkesskola är en ungdomsvårdsskola för pojkar på Visingsö, i Vättern. Skolan är den minsta av landets 15 ungdomsvårdsskolor för pojkar, med plats för 24 elever, och avsedd för asociala ynglingar i huvudsakligen 16—20-årsåldern, vilka av Socialstyrelsens intagningsnämnd ansetts vara i besittning av studiebegåvning. Selektionen av elever till Stigby tillgår så, att förutom ovanstående kriterium, ställs kravet att vistelse på specialavdelning, (= låst avdelning) eller sjukavdelning, ej anses nödvändig (gäller exempelvis speciellt aggressiva elever, resp exempelvis såpass nergångna narkomaner, att de är helt arbetsoförmögna och i behov av kontinuerlig medicinsk tillsyn). Detta innebär dock inte att skolan ej får ta emot våldsbrottslingar, och huvudparten av eleverna har ett mer eller mindre narkomant förflutet; för ett flertal ses narkotikamissbruket såsom huvudproblematik.

Behandlingsresurserna

Skolan är inrymd i en äldre herrgårdsliknande byggnad, en mindre villa samt verkstadslokaler. Inga om eleverna läsbara utrymmen finns. Rym-

Den väntade bilden av kriminella ungdomar som grupp är väl att man där har en övervikt av personer utan introspektion och utan vilja att underkasta sig någon behandling för att inordna sig i samhället.

Här redovisade enkätundersökning gav istället en väsentligen motsatt bild av sådana förhållanden.

Kenneth Kennerhoff är klinisk amanuens vid Socialmedicinska Kliniken, Sahlgrenska Sjukhuset, Göteborg, och tjänstgör som rådgivande psykiater vid Stigby Yrkesskola, Visingsö (en ungdomsvårdsskola för pojkar).

ningsfrekvensen är emellertid låg. Enda förbindelse med fastlandet är färjan som för varje resatar ca 25 minuter, varför eventuella rymlingar, vid framkomsten till fastlandssidan, kan tas emot av polis. Det finns god tid att från skolan, då en rymning upptäckts, organisera sådant mottagande.

Denna säkerhet för det positiva med sig, att skolan kan tillåta eleverna tämligen stora möjligheter att på ön röra sig fritt, resulterande i ett liv som för eleverna, trots isoleringen på ön, i mindre grad avviker från livet ute i samhället, än vad som blir fallet vid flertalet andra ungdomsvårdsskolor.

Personalen består av rektor, en inom- och en utomvårdsassistent, ansvariga för resp skolans ledning, vården inom skolan och vården av de elever som bor ute i samhället men fortfarande är inskrivna som elever vid skolan. Dessutom finns vårdpersonal, bestående av tillsynsmän, vårdare, arbetsledare samt ekonomipersonal. Sjukvårdspersonal på skolan saknas helt. Rådgivande psykiater och rådgivande psykolog finns att tillgå ett begränsat antal timmar per vecka.

Eleverna har ständigt tillsyn av någon personal, utom under fritid de elever, som är förlagda i den ovan omtalade villan (en sorts förtroendeav-

delning för elever som visat framsteg och som kan förväntas inom snar framtid överflyttas för vård utom skola). Dessutom saknas den direkta övervakningen från personalens sida under permissioner på ön.

Skolans repressiva möjligheter gentemot eleverna är begränsade till undandragande av förmåner som permissioner, vilka vanligen från elevernas sida skattas högt. För övrigt sker elevpåverkan på verbal väg.

Undersökningens uppläggning

För att i någon mån få en uppfattning av hur eleverna själva ser på skolans möjligheter att påverka deras framtida sociala anpassning, gjordes den 27/9 1969 en mindre enkätundersökning. Undersökningen utfördes som första fas i ett "elevråd" vid skolan (i praktiken = en med jämna mellanrum återkommande öppen diskussion mellan skolans ledning och eleverna). 16 elever var närvarande vid skolan, samtliga besvarade enkäten, alla under betryggande anonymitetsskydd.

Eleverna fick värdera 11 olika möjliga sätt på vilka skolan kunde påverka dem i, för deras egna framtida utveckling, positiv riktning. Värderingen skedde för varje frågeställning genom kryssmarkering för ett av fem olika svarsalternativ ordnade i stigande skala, av vilka det första innebar ingen eller negativ tro på möjligheterna att för framtiden positivt påverka eleven enligt frågeställningen, medan de andra alternativen innebar olika grader av positiv inställning till skolans möjligheter därvidlag. Inga helt orimliga behandlingsalternativ inkluderades.

Svarsalternativen för frågeställningarna 1—11 löd:

- a) inte alls
- b) i någon mån
- c) delvis
- d) i stor utsträckning
- e) huvudsakligen

Resultatanalys

Föreliggande undersökning grundar sig på ett begränsat material, samtliga elever vid en ungdoms-

vårdsskola, där genomsnittliga begåvningsnivån är något högre än vad som annars bland ungdomsvårdsskolelever är vanligt. Detta begränsar givetvis generaliserbarheten av resultaten. Materialets storlek (enbart 16 elever) begränsar givetvis ytterligare de mera generella slutsatser som annars skulle kunna dras ur en undersökning av detta slag. Utvärderingen av resultaten har skett i två dikotoma kategorier. Dessa har värderats mot varandra på så sätt att statistiska O-hypotesen innebär att man skulle få lika många i varje grupp. Inomgruppsjämförelsen, testad med χ^2 -test, har tagit sikte på att kvalitativt säkerställa en övervikt för endera kategorin. I tabellen där resultaten presenteras, redovisas samtidigt χ^2 -värdena och propabiliteten.

Elevernas allmänna inställning

I tabell 1 har svaren för frågeställningarna 1—11 uppdelats endast som negativa svar (innebär markering i rutan "inte alls") och positiva svar (innebär markering i rutan för svarsalternativ b, c, d eller e) samt "ej svar". Där så är fallet, har noterats signifikanta avvikelser från slumpmässig fördelning mellan negativt och positivt ställningstagande.

Ur tabellen framgår att majoriteten av eleverna finner själva vistelsen i sig värdefull, för att de skall kunna hinna besinna sig och tänka över hur de i framtiden skall undvika att ånyo hamna i en liknande situation som den vari de befinner sig. Rent praktiskt erfarenhetsmässigt finner man också tecken på att detta skulle vara fallet, framförallt som brottslighetskurvan generellt, oavsett samhällelig åtgärd gentemot klienter, visar en med stigande ålder sjunkande tendens, varvid filosofin för förvaringsprincipen skulle vara grundad på det positiva i att under klientens "mognadsperiod" förhindra honom från så avancerad asocialitet, att han, inom ramen för den hävdvunna uppfattningen om lämplig behandling av asociala individer, skulle placeras i institutionsform med från det vanliga samhällslivet än mera avvikande livsform, därigenom åsamkande honom än mindre

Resultatredovisning

Tabell 1. Elevernas inställning till skolans möjligheter att påverka deras sociala utveckling i positiv riktning.

Frågeställning	Antal svarsmarkeringar			Chi ²	Signifikans
	Negativt svar	Positivt svar	Ej svar		
1) Tid att fundera över dig själv, och hur du skall kunna undvika att på nytt hamna i en liknande situation.	4	12	0	4,0	p < 0,05
2) En arbetsträning, så att du har lättare att, när du åter lever ute i samhället, behålla ett arbete.	5	11	0		ej sign
3) En läxa, (av avskräckande slag), så att du inte senare vågar göra om samma saker som du gjorde före intagningen här.	7	8	0		ej sign
4) Hjälp med att öva in goda vanor, som du kommer att fortsätta med ute i samhället och som ökar dina möjligheter att bli accepterad av icke asociala människor.	4	12	0	4,0	p < 0,05
5) Hjälp med att lära känna dig själv och förstå ditt förhållande till andra människor, så att du framdeles har lättare att undvika konflikter med din omgivning.	7	8	1		ej sign
6) En bättre teoretisk utbildning, så att du inte behöver känna dig underlägsen andra människor, utan vågar ta kontakt och på jämställd nivå tala med fler människor.	6	10	0		ej sign
7) Träning i din förmåga att behärska dig och tänka efter innan du handlar, så att du löper mindre risk att utföra för dig ödesdigra oöverlagda handlingar.	7	9	0		ej sign
8) En bättre kroppslig kondition, så att du orkar sköta ett arbete du kan försörja dig på och ändå ha krafter över till fritiden.	5	11	0		ej sign
9) Hjälp till en ekonomiskt och praktiskt välordnad start, när du kommer ut från skolan.	4	12	0	4,0	p < 0,05
10) En fortlöpande kontakt med någon vuxen person (övervakare), även efter det att du lämnat skolan, som kan ge dig råd då du har svårt att lösa de problem du får ute i livet.	5	9	2		ej sign
11) En övervakare som kontrollerar dig efter vistelsen här och som griper in med råd och anvisningar när du håller på att göra saker som kan återigen förstöra dina möjligheter att få leva ute i samhället.	3	11	2	4,0	p < 0,05

Härefter följde två frågeställningar med andra svarsalternativ.

	Försämrats?	Ej förändrats?	Förbättrats?
12) Sedan du kom till Stigby, har din inställning till skolans möjligheter att hjälpa dig att bättre anpassa dig till livet utanför skolan:	3	6	7
13) Tycker du att du under vistelsen här på skolan har förändrat dina möjligheter att fungera bra och socialt ute i samhället på något sätt?	Till det sämre: 4	Oförändrat: 7	Till det bättre: 5

övning i konsten att anpassa sig till det "fria" samhället.

Majoriteten av eleverna finner också skolans hjälp med att öva in goda vanor värdefull, vilka vanor eleven kan tänkas komma att fortsätta med ute i samhället för att öka hans möjligheter att bli accepterad av icke asociala människor.

Denna uppfattning kan ha sitt ursprung antingen i en verkligt upplevd känsla av underlägsenhet i förhållande till "vanliga människor", eller i att eleverna så ofta har från olika myndighetspersoner klandrats för sitt beteende, att de härigenom tillägnats känslan av undermålig förmåga att bete sig socialt acceptabelt.

Som väntat finner majoriteten av eleverna likaledes den ekonomiskt och socialt i övrigt välplanerade starten vid placering i vård utom skola betydelsefull för den framtida anpassningen. (En uppgift av föga nyhetsvärde).

Huvudparten av eleverna finner också en kontrollerande och dirigerande övervakare av positivt värde för den framtida sociala utvecklingen, medan däremot den enbart rådgivande och stödjande övervakartypen inte får fullt samma positiva syn från elevernas sida.

Även kliniskt erfarenhetsmässigt visar ungdomsvårdsskoleelever en vanligen positiv inställning till auktoritära levnadsförhållanden. Sannolikt har institutionslivets allmänt hämmande effekt på individens emotionella mognad, konserverande ett praktiskt och emotionellt beroende av andra människor, betydelse härvidlag.

Man finner likaledes en tendens hos en grupp elever att uppskatta arbetsträningsmöjligheter på skolan såväl som träning att behärska sina omedelbara destruktiva impulser. (Svarsfördelning enligt svarsalternativen sid. 170. a): 5, b): 3, c): 2, d): 5, e): 1 respektive a): 7, b): 1, c): 3, d): 3, e): 2). Båda dessa uppfattningar kan sannolikt ha sin grund i en viss introspektion från elevernas sida så att de bedömer sina tidigare misslyckanden som åtminstone delvis grundade på brister vad gäller dessa funktioner.

Gruppbildning vad gäller allmän inställning till vårdresurserna

Materialet uppdelas härfter i två avdelningar med utgångspunkt från svaren på frågeställning 12, (sid 171), avseende elevernas allmänna inställning till ungdomsvårdsskolans möjlighet att förbättra elevernas sociala anpassning:

A. Elever som *bejakat* en ökad positiv inställning till skolans hjälpmöjligheter enl frågeställning 12. Summa 7 st.

"Frågeställning" nedan hänför sig till numrerade frågeställningar sid 171 utgörande alternativa möjliga socialt positiva påverkningsmöjligheter från skolan. "Negativt svar" resp "Positivt svar" utgör mått på elevernas bedömning av dessa påverkningsmöjligheters betydelse för eleven själv.

Frågeställning	Negativt svar	Positivt svar
1	1	6
2	2	5
3	2	5
4	1	6
5	2	5
6	1	6
7	1	6
8	2	5
9	1	6
10	2	5
11	1	6

B. Elever som *förnekat* en ökad positiv inställning till skolans hjälpmöjligheter enl frågeställning 12. Summa 9 st.

"Frågeställning" nedan hänför sig till numrerade frågeställningar sid 171 utgörande alternativa möjliga socialt positiva påverkningsmöjligheter från skolan. "Negativt svar" resp "Positivt svar" utgör mått på elevernas bedömning av dessa påverkningsmöjligheters betydelse från eleven själv.

Frågeställning	Negativt svar	Positivt svar
1	3	6
2	3	6
3	5	4
4	3	6
5	6	3
6	5	4
7	6	3
8	3	6
9	3	6
10	5	4
11	4	5

Här har "ej svar" inkluderats bland de negativa svaren.

Enkätens frågeställningar kan uppdelas, med avseende på vilken typ av inlärnin g de representerar, grovt sett i två grupper, av vilka den ena representerar en negativ, repressiv inlärningsform (frågeställningarna 1, 3, 7, 11) och den andra en positiv sådan (frågeställningarna 2, 4, 5, 6, 8, 10).

För vardera avdelning A och B kan med hjälp av χ^2 -test undersökas huruvida från en slumpmässig fördelning svaren har avvikit dels med avseende på negativ, repressiv inlärnin g och dels med avseende på positiv inlärnin g. Följande resultat ernåddes:

Grupp A:

Negativ, repressiv inlärn. Överv.pos.svar. $\chi^2 = 11,57$ $p < 0,001$.

Positiv inlärnin g. Överv.pos.svar. $\chi^2 < 11,52$ $p < 0,001$.

Grupp B:

Negativ, repressiv inlärn. Ingen övervikt. $\chi^2 = 0,0$ ej sign.

Positiv inlärnin g. Överv.pos.svar. $\chi^2 = 0,30$ ej sign.

Skolan är alltså förhållandevis distinkt uppdelad i två skilda läger. Inom det ena är eleverna positiva till flertalet av de åtgärder som skolan vidtager mot dem, både om dessa är av positivt stödjande slag och om de är av negativ repressivt slag. Den andra gruppen präglas av en mera likgiltig inställning till skolans behandlingsåtgärder.

Betydelsen av vårdtidens längd

Betydelsen av den tid under vilken eleven varit inskriven vid skolan, för hans allmänna inställning till skolans positiva påverkningsmöjligheter, undersöktes så att respektive elevs totala inskrivningstid vid skolan jämfördes med svaren på frågeställning 12. Elevgruppen delades här naturligt upp i två grupper. Den första bestod av elever som varit inskrivna 6 månader eller mindre och den andra av elever som varit inskrivna 10 månader eller mera. Uppdelningen är, med utgångspunkt

från klinisk erfarenhet lämplig, eftersom en elev, som komplikationsfritt passerar en ungdomsvårdsskola, mycket sällan vistas där mera än 6 månader. Ingen elev hade vistats mellan 6 och 10 månader på skolan.

Inom den första gruppen (7 elever) ansåg sig 4 ha förändrat sin inställning i positiv riktning, 3 hade en oförändrad syn och ingen hade blivit mera negativ till skolans möjligheter att positivt förändra elevens sociala funktionsförmåga.

Inom den andra gruppen (9 elever) fann man 3 elever med en förbättrad syn, 3 elever med en oförändrad syn och 3 elever med en mera negativ syn på skolans socialt positiva påverkningsmöjligheter.

Tendensen hos elever med längre inskrivningstid, till en mera negativ inställning till skolans hjälpmöjligheter, kan förklaras på två sätt. Dels är orsaken till att eleven inte är utplacerad från skolan sannolikt någon form av komplikation (vanligen tidigare misslyckad placering för vård utom skola) innebärande att han redan har en del indicier på skolans bristande förmåga att hjälpa honom, dels får av naturliga skäl allmänt svårbehandlade och svårmotiverade elever stanna längre på skolan, innebärande att man så småningom får en restgrupp av, primärt och oberoende av skolans ansträngningar, mera negativistiska och mindre kooperabla elever.

Sammanfattning och slutsatser

En mindre grupp ungdomsvårdsskoleelever, närmare bestämt 16 st, anmodades delta i en enkät som tog sikte på attityder till vården vid ifrågasvarande skola. Samtliga anmodade elever deltog och enkäten har sålunda inget bortfall. Det skall påpekas att antalet är så pass litet som 16, vilket medför motsvarande reservation när det gäller allmängiltigheten i de slutsatser som undersökningen uppvisar.

På den undersökta gruppen elever kunde följande tydliga tendenser noteras:

a) Eleverna kunde på basis av sina svar på de 13 olika frågeställningarna delas upp i två distinkt skilda grupper. Av dessa hade medlemmarna i den

ena en klart och generellt positiv syn på skolans möjligheter att påverka eleverna i socialt positiv riktning medan den andra gruppen visade en mera oenhetlig svarsprofil.

b) Inom elevgruppen kunde på basis av elevernas inskrivningstid vid skolan särskiljas två grupper. Den ena med en vårdtid av mindre än 6 månader och den andra med en vårdtid av mera än 10 månader (inga elever hade vårdats 6—10 månader). Eleverna inom gruppen med den längre vårdtiden var mera negativa till skolans sociala

hjälpmöjligheter än gruppen med en vårdtid av högst 6 månader.

c) Den viktigaste slutsatsen av här redovisade undersökning är dock att klientelet vid en ungdomsvårdsskola i väsentlig grad har förmåga att nyanserat se den egna problematiken och värdera åtgärder som vidtages gentemot det och har en förmåga att förhållandevis objektivt bedöma vårdproblematiken och självt delta i diskussionen om lämplig behandlingsuppläggning.

Alkoholfrågan

är tidskriften som

speglar ett av våra största sociala bekymmer. Inte bara nykterhetsnämnder utan alla socialvårdande och hälsovårdande grenar möter ständigt alkoholproblem.

- Nya synpunkter och aktuell information får man lättast som prenumerant på Alkoholfrågan.
- Medicinsk och social alkoholforskning bevakas, debatten följs och stimuleras.

15 kronor för nio nummer 1971. Postgiro 30 59 - 3

ALKOHOLFRÅGAN Tel. 08 - 67 97 20

CAN, Karlavägen 117, 115 26 Stockholm